

معماری و شهرسازی دوره اسلامی در هندوستان

«بازتابی از تعاملات فرهنگی - هنری ایران و هند»

ترجمه و تألیف:

دکتر محمدرضا پورجعفر

(استاد دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس)

مهندس پرهام بقایی

مهندس علی پورجعفر

سرشناسه: پورجعفر، محمدرضا، ۱۳۳۴ -

عنوان و نام پدیدآور: معماری و شهرسازی دوره اسلامی در هندوستان بازنمایی از تعاملات فرهنگی - هنری ایران و هند/

ترجمه و تألیف محمدرضا پورجعفر، پرهام بقایی، علی پورجعفر.

مشخصات نشر: تهران: مرکز نشر آثار علمی دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۴۳۸ ص: مصور (رنگی)، جدول (رنگی)، نمودار (رنگی).

شابک: 978-600-5394-98-6

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه. یادداشت: نمایه.

موضوع: معماری اسلامی - هند - موضوع: معماری اسلامی - هند - تاریخ موضوع: معماری اسلامی - هند - طرح و نقشه
شناسه افزوده: بقایی، پرهام، ۱۳۶۳ - شناسه افزوده: پورجعفر، علی، ۱۳۶۷ - شناسه افزوده: دانشگاه تربیت مدرس. مرکز نشر آثار علمی
رده‌بندی کنگ: ۲NA ۱/۶م ۱۳۹۳ رده‌بندی دیویی: ۷۲۰/۹۵۴ شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۴۴۸۸۷

معماری و شهرسازی دوره اسلامی در هندوستان

«بازتاب: تعاملات فرهنگی - هنری ایران و هند»

ترجمه و تألیف: دکتر محمدرضا پورجعفر، پرهام بقایی - مهندس علی پورجعفر

ویراستار علمی: دکتر. پرواز نیستانی

ویراستار ادبی: منی: آتوما فروهی

طراح جلد: پورجعفر

صفحه‌آرایی: آبرنگ

شماره انتشار: ۱۷۹

شماره پیاپی: ۲۰۳

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰

ISBN: 978-600-5394-98-6

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۹۴-۹۸-۶

ناشر: مرکز نشر آثار علمی دانشگاه تربیت مدرس

نوبت چاپ: اول

ناظر چاپ: مصطفی جانجانی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: قشقایی

مرکز پخش: تقاطع بزرگراه‌های آل‌احمد و دکتر چمران، دانشگاه تربیت مدرس، مرکز نشر آثار علمی، صندوق پستی: ۱۴۱۱۵-۳۱۸

تلفن: ۸۲۸۸۳۰۹۶ - دورنگار: ۸۲۸۸۳۰۳۲

بها ۳۵۰۰۰۰ ریال

صحت مطالب کتاب بر عهده‌ی نگارندگان است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ج	پیشگفتار
۵	مقدمه
۱	فصل اول: اوایل سلطنت ترک‌ها و خاندان خلجی‌ها
۳۷	فصل دوم: خاندان تغلق
۶۱	فصل سوم: سیدها و لودی‌ها
۷۹	فصل چهارم: کشمیر و مولتان
۸۷	فصل پنجم: بنگال، حکمرانان الیاس‌شاهی و حسین‌شاهی
۹۷	فصل ششم: گجرات و سلطنت احمدشاهی
۱۱۷	فصل هفتم: جانیپور و شرقی‌ها
۱۲۷	فصل هشتم: ماندو، سلاطین غوری و خلجی
۱۳۹	فصل نهم: گلبرگه، بیدر و دولت‌آباد، بهمنی‌ها

ب معماری و شهرسازی دوره اسلامی در هندوستان

فصل دهم: گلکنده و حیدرآباد، خاندان قطبشاهی	۱۵۵
فصل یازدهم: بیجاپور، عادلشاهی	۱۶۵
فصل دوازدهم: شیرشاه	۱۷۷
فصل سیزدهم: مغولهای کبیر، بابر، همایون و اکبر	۱۸۹
فصل چهاردهم: فاتح پورسیکری	۲۳۱
فصل پانزدهم: جزئیات	۲۵۱
فصل شانزدهم: معماری در عصر شاهجهان (آگرا)	۲۷۳
فصل هفدهم: شهرسازی و معماری در عصر شاهجهان (دهلی)	۳۰۷
فصل هجدهم: اورنگ زیب و آل ک سنت بزرگ	۳۶۷
فصل نوزدهم: لکنو و شیعیان	۳۷۵
سخن پایانی	۳۸۹
کتابنامه	۳۹۷
فهرست مآخذ	۴۰۳
نمایه	۴۰۷

پیشگفتار

معماری اسلامی را می‌توان به درختی تشبیه کرد که ریشه در عربستان سعودی دارد، یعنی جایی که اسلام توسط پیامبر اکرم محمد ابن عبدالله (ص) در سال ۶۲۰ میلادی (اول هجری) اعلان شد و در آنجا اصول و مبانی اسلام مطرح گردید. آن سرزمین «سرزمین وحی» نیز دارنده آنجا بود که مسجد قبا و سپس مسجد النبی به عنوان اولین آثار معماری اسلامی بنیان‌گذاری شد. پس از آن در مساجد، خانه خدا و مسجدالحرام احیا شد. سپس اسلام توسعه پیدا کرد و در دیگر سرزمین‌های مجاور در آسیا و حتی آفریقا و اروپا توسعه یافت. تنه درخت موجود، در کشورهایی همچون ایران ریشه یافت و شاخ و برگ آن، در دیگر کشورها همچون ترکیه، مصر و هندوستان و غیره رشد کرد.

در برخی از کشورها این درخت تنومند شکوفه زد و اثر ماندگاری را برای بشریت به میراث گذاشت. بسیاری از زیباترین این شکوفه‌ها را می‌توان در شبه قاره هند مشاهده کرد. مسجد جامع دهلی و آگرا، قلعه فتحی پوری سیکری و تاج محل از شاهکارهای شکوفه‌گونه این درخت تنومند است.

در کتاب پیش رو مجموعه‌ای از این آثار ارائه شده است. این مجموعه نخستین آنتناس و ترجمه بخش عظیمی از کتاب معماری هند در دوره اسلامی (۱۸۵۷-۱۱۹۲ میلادی) از دکتر سورندرا ساماسی بهرامی است. سپس مجموعه مذکور مجدداً بر اساس تجربیات به دست آمده طی حدود چهارده سال تحصیل و تحقیق این نویسنده در رشته معماری و طراحی شهری، تهیه گردیده است. ترجمه اولیه برخی از مطالب این کتاب و زحمت تحمیل اولیه آن‌ها را آقایان مهندس پرهام بقایی و مهندس علی فواکه به عهده داشتند که خود مشوقی گردید تا بنده نیز با دقت آن را تصحیح (با آشنایی به هر دو فرهنگ معماری ایران و هند) و تغییراتی تخصصی در آن ایجاد نموده و مطالبات و پژوهش‌های خود و تصاویر جدیدی را که در سال ۱۳۸۸ توسط آقای علی پورجعفر و اینجانب در هندوستان تهیه شده بود، به آن بیفزایم و آن را به علاقمندان به موضوع هنر و معماری اسلامی در شبه قاره هند تقدیم نمایم. تصاویر (م-۵ و م-۶)؛ (۱-۱، ۳-۱، ۴-۱، ۶-۱ تا ۱۹-۱، ۲۵-۱ تا ۲۷-۱، ۳۱-۱، ۳۴-۱ و ۳۵-۱)؛ (۱-۱ تا ۷-۱)؛ (۱۲-۱ تا ۱۳-۱)؛ (۲-۱۳، ۲-۱۳، ۶-۱۳ تا ۱۵-۱۳)؛ (۲-۱۵ تا ۷-۱۵ و ۱۰-۱۵ تا ۱۲-۱۵)؛ (۴-۱۶ و ۱۶-۱۶ تا ۱۳-۱۶ و

۱۶-۱۵ و ۱۶-۱۶؛ (۱۷-۹ تا ۱۷-۹ و ۱۵-۱۷ و ۱۷-۱۸ تا ۱۷-۲۸ و ۱۷-۳۰ تا ۱۷-۳۳ و ۱۷-۵۰ تا ۱۷-۶۷) و (۱۹-۱ و ۱۹-۲ تا ۱۹-۷) توسط علی پورجعفر تهیه گردیده است.

تصاویر (۱۳-۱۹ و ۱۳-۲۰ و ۱۳-۲۲ تا ۱۳-۴۴) توسط محمدرضا پورجعفر تهیه شده است.

تصاویر فصل ۵ و ۱۲-۱ و ۱۲-۲ توسط شهید مخفی تهیه گردیده است.

تصویر ۱۳۹۲ م-۳- از پرتال جامع اینترنتی متقین (سیستم اطلاع‌رسانی جهان اسلام، <http://motaghin.com>

۱۳۹۲) و مابقی تصاویر توسط سورندرا سهایی تهیه گردیده است.

همچنین مراتب سپاس و قدردانی خود را از جناب آقای دکتر جواد نیستانی، رئیس محترم مرکز نشر آثار علمی که با دقت، سیار و پیشنهادهای ارزنده خود در زمینه ویرایش علمی و ادبی کتاب، ما را یاری نمودند و همچنین سرکارخانم فره‌ی، ویراستار محترم، ابراز می‌نماید. امید است خوانندگان محترم کاستی‌های این اثر را بر ما ببخشند و برای تهیه ناری بهتر ما را یاری نمایند.

محمدرضا پورجعفر

استاد گروه معماری و شهرسازی دانشکده هنر و معماری

دانشگاه تربیت مدرس